

Vondsten in Dalfsen van wereldniveau

'Ik heb nog net geen rondedansje gemaakt toen ik hier voor het eerst kwam, maar het scheelde niet veel.' Prof. Raemakers, hoogleraar pre- en protohistorie aan de Universiteit van Groningen, kan zelfs nu drie maanden later zijn enthousiasme niet verbergen terwijl hij ziet hoe twee archeologen heel zorgvuldig een grote pot uit graven. 'Deze vondst is echt van wereldniveau', vervolgt hij terwijl gespannen blijft toekijken. 'Een grafveld van een dergelijke omvang is in West-Europa nog nooit eerder gevonden. En vrijwel alle grafvondsten zijn van uitzonderlijke kwaliteit.' Het grafveld waar prof. Raemakers zo enthousiast over is werd min of meer toevallig gevonden tijdens archeologisch onderzoek op een terrein vlak buiten Dalfsen (in de provincie Overijssel). 'Omdat er hier een

oude zandrug loopt moest de gemeente voordat men met de bouw van een nieuwe woonwijk kon beginnen eerst archeologisch onderzoek laten doen. Oude zandruggen waren namelijk in het verleden vaak uitgelezen plekken om te gaan wonen.' Henk van der Velde is de projectleider van dit onderzoek. 'We vonden dan ook vrij snel nadat we begonnen waren sporen van vroegere bewoning: simpele hutconstructies en een paar waterputten. Allemaal uit de late ijzertijd. Niets bijzonder zo leek het.' Dat veranderde echter toen er in januari plotseling twee vrijwel complete potten werden gevonden die veel ouder bleken. De archeologen herkenden ze direct als zogenaamde trechterbekers. Van der Velde 'Trechterbekers zijn ceremoniële objecten die als

grafgift werden mee gegeven. Een vorm van ceramiek die gedateerd kan worden rond 3000 v.Chr. De periode waarin in deze streken ook de hunebedden werden gebouwd.' De vondst van deze twee trechterbekers vormde de aanleiding voor een veel groter onderzoek en wat bleek: op de zandrug lag een compleet grafveld uit die tijd. In het totaal zijn er in de afgelopen maanden 120 graven blootgelegd. En in elk daarvan werd ten minste één pot gevonden. In een aantal graven werden er meerdere gevonden. In een graf zelfs vier stuks. En ook nog andere grafgiftten in de vorm van stenen pijlpunten, een stenen vuistbijl en sierraden. In meerdere graven werden kralen aangetroffen van barnsteen. Op een plek zijn zoveel kralen gevonden dat de hele ketting gereconstrueerd kon worden.

Een bijzonder rijk graf. (foto: ADC)

Bewoningssporen

Er is volgens Van der Velde een aantal redenen waarom deze vondst zo bijzonder is: 'Ten eerste is het de omvang. Dit is absoluut het allergrootste grafveld uit deze tijd (3000 jaar v.Chr.- red.) dat in heel West-Europa is aangetroffen. En dan is er de kwaliteit van de objecten. Omdat het grafveld onverstoord was en ook relatief diep lag, waardoor de graven ook geen schade hebben opgelopen door ploegwerkzaamheden, zijn de potten bijna allemaal intact. Je kunt op enkele zelfs nog zien dat ze bewerkt zijn met een witte pasta. Dat kenden we al uit enkele losse vondsten in Scandinavië, maar hier is het echt heel duidelijk. De incisies in het aardewerk werden ingesmeerd met een witte pasta die gemaakt werd uit gemalen beendermeel.'

Veldwerk bij de opgraving op een terrein vlak buiten Dalfsen.
(foto: P. Scholten, Dalfsen)

Wat de opgraving in Dalfsen in zijn ogen echter uniek maakt is dat men naast de graven ook sporen van bewoning heeft aangetroffen. Want vlak ten noorden van het grafveld vonden de archeologen sporen van huizen. Eén daarvan is intussen in kaart gebracht. Het betreft een ongeveer zes meter grote en vier meter brede constructie. Het dak werd gedragen door palen waar-tussen met leem en riet wanden waren aangebracht. 'We kenden tot nu toe in Nederland uit die tijd losse graven, zij het slechts enkele stuks, en hunebedden, maar geen sporen van andere bebouwing. Die hebben we dus nu voor het eerst wel.'

Het aantal graven dat men heeft gevonden geeft de archeologen een goede indicatie over de omvang van deze nederzetting. Die heeft bestaan uit ongeveer zes tot acht van dergelijke 'boerderijen'. In elk daarvan woonde een gezin dat gemiddeld uit vier tot zes personen heeft bestaan. De bewoners van dit 'dorp' hielden vee dat in de uiterwaarden van de Vecht (die stroomde hier vlak langs) werd geweid en kweekten graan en bonen op de hogere gronden. Hun dieet vulden ze verder aan met jacht en visvangst. Behalve huizen en

Sporen van een huisplattegrond uit de trechterbekerperiode. (foto: ADC)

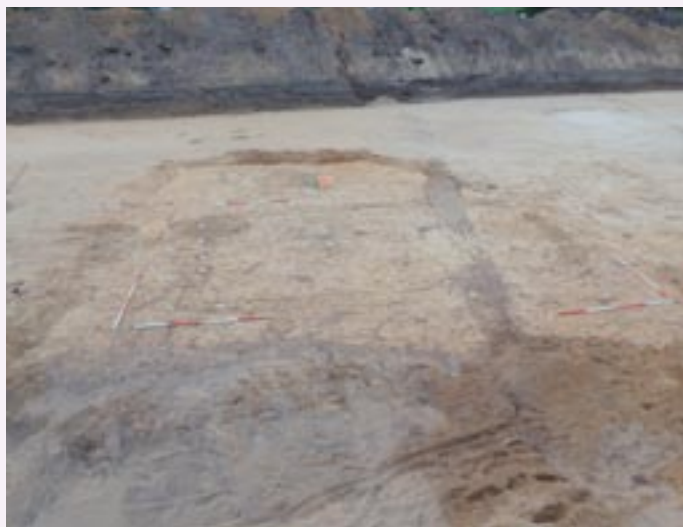
graven hebben de archeologen nog een bijzonder object aangetroffen. Tussen de bewoning en het grafveld lag een vier meter breed aarden monument. Een constructie die met een hoogte van meer dan twee meter vermoedelijk van ver al zichtbaar moet zijn geweest. Ook zoiets was tot nog toe niet eerder aangetroffen. Na ongeveer 200 jaar was de landbouwgrond in de directe omgeving zo uitgeput geraakt dat de bewoners hun huizen achterlieten en naar elders zijn vertrokken.

Oude weg

Het enorme wetenschappelijk belang van deze opgraving werd tijdens de perspresentatie van de vondsten nog eens onderstreept door prof. Raemakers: 'We hebben nu in een keer een enorme hoeveelheid nieuwe informatie over de mensen die zich 5000 jaar geleden hier voor het eerst vestigden. En dat is bijzonder omdat het om de oudste vaste bewoners van ons land gaat.'

Tijdens de perspresentatie werd ook nog een heel bijzonder feit

Een trechterbeker als grafgift. (foto: ADC)

Trechterbeker grafgiften. (foto: C. Prins)

onthult. De graven, het monument en de huizen lijken te liggen langs een oude weg. Een weg die ook lang nadat het dorp verlaten werd nog in gebruik bleef. Vijfduizend jaar om precies te zijn. Henk van der Velde: 'Oude kaarten van deze omgeving lieten namelijk zien dat op exact deze plek ook in negentiende eeuw nog een weg lag. En zelfs op een kaart uit 1962 bleek hij nog voor te komen. Intussen weten we dat hij in dat jaar is afgegraven en is opgegaan in het bouwland.' De vondsten van Dalfsen worden

nu geconserveerd en beschreven en zullen daarna een plek krijgen in de gemeente. De contouren van de oude weg zullen in de nieuwe bebouwing terugkeren, net als de plek van het aarden monument. De archeologen zullen de komende tijd druk zijn om de gegevens van Dalfsen die zoveel nieuw informatie bevatten, te verwerken. Dan zal hopelijk ook meer duidelijk worden waarom men hier zijn doden in aparte graven begroef en geen hunebedden voor hen oprichtte.

(Joost Vermeulen)